

Κολλυβάδες και Νεομάρτυρες - Αγιότητα και Θεολογία του Μαρτυρίου

Ενότητα 7: Νεομάρτυρες
Συμεών Πασχαλίδης
Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Οι Νεομάρτυρες

Ο όρος «Νεομάρτυς» [1]

- ❖ Ο όρος εμφανίζεται κατά τη μεσοβυζαντινή περίοδο:
 - ❖ Αφορά σε πρόσωπα που μαρτύρησαν όταν οι Άραβες κατέλαβαν τις ανατολικές περιοχές του Βυζαντίου
 - ❖ Χρησιμοποιείται για πρώτη φορά κατά τον 8ο αιώνα για τον μάρτυρα Ηλία τον Ηλιουπολίτη
 - ❖ Αργότερα χρησιμοποιείται για όσους μαρτύρησαν από τους εικονομάχους, ή και από όμορους λαούς, π.χ. Βούλγαρους

- ❖ Και τον 13ο αιώνα έχουμε μάρτυρες από τα τουρκικά φύλα
 - ❖ Προδρομικές μορφές των νεομαρτύρων της Τουρκοκρατίας, του μαρτυρίου και των μαρτυρολογικών κειμένων
 - ❖ Ο μάρτυρας Νικήτας ο εν Σμύρνη είναι η πιο χαρακτηριστική περίπτωση (13ος αιώνας)
 - ❖ Ακολουθούν και άλλοι μάρτυρες κατά την απώλεια των βυζαντινών επαρχιών

Ο όρος «Νεομάρτυς» [2]

- ❖ Ο όρος Νεομάρτυς δηλώνει όλους εκείνους τους νέους μάρτυρες που επαναλαμβάνουν τα μαρτύρια των πρώτων μαρτύρων της αρχαίας Εκκλησίας
- ❖ Διαχρονικό φαινόμενο – Εκτείνονται μέχρι και τον 20ό αιώνα
- ❖ Οικεία περίπτωση: Ο Μητροπολίτης Χαλεπίου Παύλος από την Αντιόχεια

Ο ρόλος του Ισλάμ

- ❖ Σε πολλές πηγές καταγράφεται η επεκτατική ερμηνεία του τζιχάντ που οδηγεί σε φόνους αλλοθρήσκων
- ❖ Κυρίως από συριακά και αραβικά κείμενα σώζονται περιπτώσεις νεομαρτύρων
- ❖ Ο Ισλαμικός φανατισμός ήταν η βάση δημιουργίας αυτού του φαινομένου. Πηγάζει από το Κοράνιο, με την προτροπή του να μετατραπεί ο χώρος των απίστων σε χώρο του Ισλάμ
- ❖ Βίαιοι εξισλαμισμοί σε όλη αυτή τη περίοδο σε όλες τις κατακτηθείσες περιοχές. Συνήθως μετά από επαναστατικά κινήματα. Πόντος, Μ. Ασία, Θράκη, Μακεδονία, Ν. Ελλάδα.

Κρυπτοχριστιανοί

- ❖ Κάποιοι εξισλαμίστηκαν βίαια, αλλά διατήρησαν την χριστιανική τους πίστη με κρυφό τρόπο (κρυπτοχριστιανοί)
- ❖ Πολλοί νεομάρτυρες προέρχονταν από κοινότητες κρυπτοχριστιανών
- ❖ Μετά την Άλωση το φαινόμενο πήρε μεγαλύτερες διαστάσεις. Υπάρχει μια εξέλιξη του φαινομένου που σχετίζεται με τις ιστορικές συγκυρίες

Εκκλησιαστικοποίηση του φαινομένου

❖ Πατριάρχης Γεννάδιος Σχολάριος:

✧ Σε μια εγκύκλιό του κάνει σαφή νύξη στους νεομάρτυρες, ως μια ηρωική στάση των χριστιανών, ταυτίζοντάς τους με τους πρώτους μάρτυρες

❖ Διάφορες ομάδες μαρτύρων:

✧ Αυτόκλητοι

✧ εξωμότες

✧ Αποτέλεσαν πρότυπα «παραμονής» στη χριστιανική πίστη

Πνευματική προετοιμασία

- ❖ Πατριάρχης Νήφων Β΄ Κων/πόλεως (15^{ος}-αρχές 16^{ου} αιώνα):
 - ✧ Κτίτορας της μονής Διονυσίου
 - ✧ Ο Μακάριος και ο Ιωάσαφ υπήρξαν μαθητές του και θεωρούνται οι πρώτοι νεομάρτυρες
- ❖ Ο Μακάριος δέχθηκε πληροφορία από το Άγιο Πνεύμα που τον παρότρυνε προς το μαρτύριο
- ❖ Εξ αρχής φαίνεται ένα πλαίσιο καθοδηγήσεως
- ❖ Αλείπτες των νεομαρτύρων

Οι «εξ αρνησιχρίστων» νεομάρτυρες

- ✦ Πολλοί νεομάρτυρες μαρτύρησαν έξω από τη θύρα του πατριαρχείου στο Φανάρι για εκφοβισμό
- ✦ Αμφισβήτηση της αγιότητας των εξ αρνησιχρίστων νεομαρτύρων
- ✦ Η σύνδεση εξ αρχής του μαρτυρίου με την εκκλησία έδειξε τη αγιότητα-εκκλησιαστικοποίηση του μαρτυρίου.

Αφορμές Μαρτυρίου

- ❖ Η εξύβριση της μουσουλμανικής θρησκείας και του Μωάμεθ ως πλάνου
- ❖ Η χρήση ενδυμάτων, όπως το σαρίκι, από τους χριστιανούς είτε χάριν αστεϊσμού είτε για να γλιτώσουν την φορολογία
- ❖ Η εκφορά ή ανάγνωση της ομολογίας πίστεως του Ισλάμ. «Ένας είναι ο Θεός και προφήτης του ο Μωάμεθ»

Αφορμές Μαρτυρίου

- ❖ Ο όρος «θα τουρκέψω» ήταν θρησκευτικά χρωματισμένος. Ακόμη και εάν άμεσα αρνούσαν ότι το έπραξαν, παρόλα αυτά οι οθωμανοί τους οδηγούσαν σε μαρτύριο.
- ❖ Οι ερωτικές σχέσεις μεταξύ χριστιανών και μουσουλμάνων υπήρξε επίσης αφορμή (ως συκοφαντία): Αγία Κυράννα, Αγ. Αργυρή Προύσης.
- ❖ Προσπάθεια χριστιανών να προβούν σε επανευαγγελισμό. Δαμιανός ο νέος στη Θεσσαλία. Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός δι' απαγχονισμού.

Νεομάρτυρες και Εθνομάρτυρες

- ❖ Διάκριση Νεομαρτύρων από εθνομάρτυρες:
 - ✧ Οι εθνομάρτυρες υπέστησαν θάνατο κατά τη διάρκεια πολιτικών εξεγέρσεων, που αποσκοπούσαν στην αποτίναξη του οθωμανικού ζυγού
 - ✧ Πολλές δυσδιάκριτες περιπτώσεις (π.χ. Διονύσιος ο φιλόσοφος, ο Σκυλόσοφος)
- ❖ Αναγκαία η διάκριση των περιστατικών και των συνθηκών υπό τις οποίες έλαβε χώρα το μαρτύριο
 - ✧ Πολλοί που θεωρούνται εθνομάρτυρες, στην ουσία υπέστησαν μαρτύρια που ήταν μαρτύρια πίστewς, όπως ο Αθανάσιος Διάκος, όπως προκύπτει από διάφορες πηγές

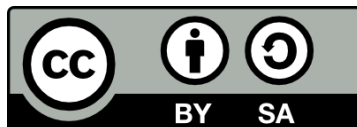
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Συμεών Πασχαλίδης. «Κολλυβάδες και Νεομάρτυρες: Αγιότητα και Θεολογία του Μαρτυρίου. Νεομάρτυρες». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014.
Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS323/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Δημοσθένης Κακλαμάνος.
Θεσσαλονίκη, 21.6.2015.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

